

діяльності; якість знань, вмінь та навичок студента (учня); оптимальність методів викладання; якість науково-методичного забезпечення процесу навчання та ін. Крім цього, об'єктами контролю можуть бути питання обслуговуючого характеру, тобто «дисципліна праці», інформаційне забезпечення тощо. Контроль за станом діяльності, рівнем проходження процесів не можливий без чітко визначених критеріїв оцінки. На кожен об'єкт контролю треба розробити критерії, завдяки яким можна визначити ступінь реалізації відповідної задачі. Визначення критеріїв допоможе обрати показники та методи контролю, використання яких допоможе отримати об'єктивну інформацію про стан справ. Ця інформація повинна бути проаналізована. Аналіз результативності діяльності дає можливість для об'єктивної оцінки результатів управлінської діяльності керівництва навчального закладу, тобто включено в *оціночно-результативний компонент*, що є останньою складовою моделі управлінської діяльності керівника навчального закладу.

Література

1. Дмитренко Г. А. Підготовка керівника навчального закладу до управлінської діяльності в ринкових умовах: Навч. посіб. - К.: Логос, 2006. - 128 с.
2. Дмитренко Г. А. Управління людськими ресурсами: Навчальний посібник. - Київ - Херсон: Олді-Плюс, 2006. - 256 с.
3. Менеджмент організацій / Немцов В. Д., Довгань Л. Є., Сішок Г. Ф. - К., 2002. - С. 229-230.
4. Перспективні освітні технології. Науково-методичний посібник. Бізнес-план інвестиційного проекту створення «Інституту медицини майбутнього». - К., 2000. - С. 161.
5. Федоров Г, В. Принципові основи управлінської діяльності сучасного відділу освіти // Освіта і управління. - 2000. - № 4. - С. 21-26.
6. Федоров Г. В. Системний підхід до моделювання управлінської діяльності керівника сучасного навчального закладу // Директор школи, ліцею, гімназії. - 2006. - № 6. - С. 75-84.
7. Философский энциклопедический словарь. - М., 1983. - С. 610.

Чернуха-Гадзецька К. М., Гадзецький Б. В. ВПРОВАДЖЕННЯ В ПРОЦЕС САМОАТЕСТАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

В статті розглядається один з аспектів управлінської діяльності - атестація загальноосвітнього навчального закладу. Зокрема її базовий компонент - самоатестація, а також технологічні підходи до її проведення в позашкільному навчальному закладі.

In the article one of aspects of administrative activity attestation of secondary school is examined. In particular its base component- self attestation, and also technological approaches to its conducting in out-of-school educational establishment.

Реформування сучасної освіти України ставить перед позашкільними навчальними закладами завдання модернізації навчально-виховного процесу. З метою підвищення рівня якості освіти потрібно зробити цей процес привабливим і ефективним, в центрі якого стоїть дитина.

Сучасна система позашкільної освіти, яка є найбільш гнучкою, варіативною складовою загальної середньої освіти, значно розширила коло діяльності дітей у відповідності до їх бажань, інтересів, уподобань і потенційних можливостей. Мережа цих закладів складає понад чотири тисячі позашкільних закладів і надає освітні послуги біля двох мільйонів дітей і підлітків.

Соціальне замовлення позашкільній освіті в першу чергу визначається державою, що знаходить своє втілення в законодавчих і нормативних документах. Закон України «Про позашкільну освіту» чітко вказує, що позашкільна освіта «...спрямована на розвиток здібностей та обдарувань вихованців, учнів, слухачів, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні».

В останні десятиліття зріс науковий інтерес до діяльності позашкільних навчальних закладів. Теоретичні проблеми діяльності цих закладів досліджують Сухомлинська О. В., Сущенко Т. І., Сиротенко А. І., Кацинська Л. М., Бойчук В. О., Мельникова І. М., Пустовіт Г. П. та інші. Більшість досліджень спрямована на організацію навчально-виховного процесу, методику проведення занять, масових заходів. Мало дослідженою залишається проблема управління позашкільним навчальним закладом.

Зростання актуальності питань якості освіти, її оцінювання, зокрема через державну атестацію навчальних закладів, масовий її характер робить дослідження питань атестації позашкільних навчальних закладів актуальними як в теоретичному, так і практичному аспектах.

Мета статті: розкрити механізм самоатестації як демократичної складової державної атестації позашкільного навчального закладу.

Сучасна нормативно-правова база контролю за діяльністю навчальних закладів середньої освіти закладена Конституцією України, Законами України «Про освіту» (із змінами і доповненнями, внесеними Кабінетом Міністрів України в грудні 2000 року № 2120-111); «Про загальну середню освіту» (№ 651-XIV, 1999 р.); «Про позашкільну освіту» (№ 1841-111. 2000 р.), Наказом МОН України «Про порядок державної атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів (№ 553 від 24.07.2001 р.); Наказом МОН України «Про внесення змін до Порядку державної атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів (№ 658 від 16.08.2004 р.). На законодавчому рівні визначено, що основною формою державного контролю за діяльністю всіх типів загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від форм власності і підпорядкування є державна атестація закладу, яка проводиться не рідше одного разу на 10 років у порядку встановленому МОН України.

Процедура самоаналізу є вступною частиною процесу державної атестації і свідчить про вмонтування демократичних засад в державну атестацію.

Процедура самооцінки вимагає від осіб, причетних до неї, високого рівня професійної компетентності і моралі, спроможності дати адекватну оцінку своїй діяльності і закладу в цілому. Якщо МОН України своїм наказом № 99 від 14.02.2005 р. затвердив Орієнтовні критерії оцінювання діяльності шкіл, то позашкільні навчальні заклади такого нормативного документа не мають. Критерії визначаються самотужки кожним регіоном і залишаються складною проблемою для управлінців. Орієнтиром слугує пункт 14 Порядку державної атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів, в якому зазначається, що не пізніше як за два місяці до проведення атестації навчальний заклад подає експертній комісії матеріали самоаналізу освітньої діяльності, що містять основні відомості про заклад:

- стан матеріально-технічного, кадрового і навчально-методичного забезпечення;
- організація та здійснення навчально-виховного процесу; копії навчальних планів, програм тощо.

Перед керівником позашкільного закладу постає завдання провести самоатестацію, зробити її методичний супровід, підготувати необхідні документи. Першим внутрішнім документом є наказ про проведення самоатестації. В ньому йде мова про створення робочої групи щодо проведення самоаналізу освітньої діяльності, про розробку її технології. Визначаються завдання голові атестаційної комісії: провести консультування членів комісії з питань організації та проведення самоатестації закладу; очолити роботу з розробки робочої програми проведення самоатестації; спланувати засідання атестаційної комісії щодо її роботи

на період самоатестації та атестації. В наказі чітко визначаються терміни самоатестації, час розгляду і затвердження підсумкових матеріалів самоатестації на педагогічній раді, їх передачу на розгляд районної експертної групи.

Організуючим, спрямовуючим документом самоатестації є - її робоча програма. Для прикладу розглянемо робочу програму самоатестації Прилуцького Центру творчості дітей та юнацтва Чернігівської області. Цей позашкільний заклад був атестований з відзнакою.

Робоча програма самоатестації розроблялась творчою групою, до якої ввійшли керівники закладу, творчі педагоги, спеціаліст відділу освіти, методист. В робочій програмі визначені показники освітньої діяльності, орієнтовні форми оцінювання, максимальна кількість балів по кожному показнику, документи і матеріали, які вивчаються в ході самоатестації. Робоча програма складається із трьох блоків.

Блок «Матеріально-технічний стан» містить шість показників:

1. Відповідність будівель та приміщень позашкільного закладу завданням реалізації позашкільної освіти. 2. Наявність та стан навчальних кабінетів, лабораторій, бібліотеки, майстерень, спортзалів, спортивних майданчиків. 3. Забезпеченість навчальних кімнат, спортзалу, спортмайданчиків необхідним обладнанням, інструментами відповідно до навчальних програм та профілю гуртка, груп або іншого творчого об'єднання. 4. Забезпеченість посібниками, навчально-методичною, довідковою літературою. 5. Дотримання техніки безпеки, температурного режиму та санітарно-гігієнічних норм. 6. Фінансове забезпечення діяльності закладу, залучення додаткових джерел, раціональність використання матеріально-технічних та фінансових ресурсів. Максимальна кількість балів цього модулю 17 одиниць.

Другий блок «Рівень організації та результативність освітньої діяльності закладу». Він включає такі показники: 1. Формування дитячого контингенту, мережа гуртків та комплектування груп. 2. Підготовка навчальної документації (робочий план закладу, журнал обліку гурткової роботи, навчальні плани та програми, розклад занять, накази щодо організації навчально-виховного процесу). Відповідність навчального плану та вибраних програм меті і завданням роботи закладу. Фактичний стан їх виконання. 3. Відповідність структури закладу, наявної мережі гуртків, секцій, творчих об'єднань вимогам статуту та перспективам розвитку закладу. 4. Динаміка розвитку мережі гуртків та інших творчих утворень з урахуванням стану фінансування та статутних завдань. 5. Проведення організаційно-масової роботи в закладі та координація цієї роботи в регіоні. 6. Соціальне партнерство закладу та міжнародне співробітництво. 7. Результативність участі вихованців у міжнародних, всеукраїнських, обласних, міських фестивалях, конкурсах-захистах науково-дослідних робіт. Наявність у закладі колективів, що мають почесні звання. 8. Розвиток учнівського самоврядування. 9. Результати організаційно-просвітницької роботи закладу (наявність виставкових матеріалів, конкретних програм, фото-відео продуктів, публікацій в пресі, виступів на радіо, телебаченні тощо). 10. Інформаційно-методичне забезпечення діяльності закладу (наявність методичних розробок, рекомендацій, сценаріїв тощо). Проведення методичних об'єднань, семінарів, конференцій тощо. 11. Наявність тематичних, комплексних, регіональних програм.

Третій блок «Кадрове забезпечення». До нього входять наступні показники: 1. Освітній рівень керівників гуртків. 2. Освітній рівень завідуючих відділами, секціями, лабораторіями тощо. 3. Наявність у закладі педагогічних працівників, які мають відзнаки, нагороди, звання, нагороди центральних, місцевих органів влади. 4. Перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних працівників (за останні 5 років). 5. Проходження атестації педагогічними працівниками. 6. Робота педагогічної та методичної ради. Вивчення, узагальнення та поширення досвіду роботи педагогічних працівників, залучення їх до інноваційної та науково-дослідної роботи (експериментальної роботи, досліджень). 7. Робота з молодими педагогами.

В ході самоатестації вивчається Статут закладу, технічний паспорт, акти інвентаризації, база навчально-наочних посібників, навчального обладнання, технічних

засобів навчання; вивчаються і аналізуються нормативні документи закладу з питань охорони праці та техніки безпеки, акти обстеження закладу санепідемстанцією та виконання їх вказівок; аналізується тарифікація, фінансові документи, накази, всі плани роботи. Звіряється дотримання вимог інструкції щодо ведення навчальної документації, протоколи засідань педагогічної ради, переглядаються і систематизуються фото, відео продукти, матеріали виставок тощо. Форми і засоби відбору та аналізу інформації різноманітні: практичне спостереження, бесіди, вивчення документів, перевірка дотримання норм природного і штучного освітлення, повітряного і теплового режимів, відповідність меблів віковим особливостям учнів, первинні засоби пожежогасіння, план евакуації, анкетування педагогічних працівників, учнів, батьків тощо.

Аналізуючи практику самоатестації інших позашкільних навчальних закладів, спостерігаємо використання моніторингу, методів педагогічної кваліметрії для кількісної оцінки об'єктів, соціологічні дослідження, групову експертну оцінку. З методів експертних оцінок застосовуються метод рейтингу, метод бальних оцінок.

Вартує уваги впровадження моніторингу для оцінки діяльності керівника в Євпаторійському Центрі дитячої та юнацької творчості (АР Крим). Тут створені варіативні кваліметричні стандарти діяльності керівника. Для цього методом експертної оцінки, самоаналізу визначили зміст і вагомість кожного показника. Кожний критерій першого порядку декомпозується на уточнюючі критерії другого порядку, які відповідають специфіці і особливостям позашкільного навчального закладу і зафіксовані у вигляді унормованих вимог. Оцінка виражається в долях одиниці і має такі норми:

- повна відповідність вимогам - 1;
- часткова відповідність вимогам - 0,75;
- урівноважена відповідність - 0,5;
- часткова відповідність вимогам - 0,25;
- повна невідповідність вимогам - 0.

Висновок про рівень діяльності робиться на основі шкали: від 0,75 до 1 - оптимальний рівень; 0,5 до 0,75 - достатній рівень; від 0 до 0,5 - критичний рівень.

Центральною ланкою в розробці освітнього моніторингу є створення нормативної моделі об'єкту оцінювання. В цьому закладі його керівництвом створена кваліметрична модель для самооцінки керівника. Вимірювались фактори: неперервна освіта, особисті якості керівника, посадові обов'язки, забезпечення соціального розвитку позашкільного навчального закладу. Відповідно до кожного фактора визначені критерії. Перший фактор (неперервна освіта) містить такі критерії: наявність вищої професійної освіти; поновлення фахових знань на курсах підвищення кваліфікації; самоосвіта, оволодіння сучасними технологіями управління критерії оцінки. Вагомість цього фактору складає 0,26. Другий фактор (особисті якості керівника) оцінюється за критеріями: культура спілкування; ерудиція; толерантність; лідерство; ініціативність; уміння самостійно приймати рішення; творчий підхід; цільність особистості; особиста організованість; позитивне мислення. Вагомість цього фактору складає 0,20. Третій фактор (посадові обов'язки) має такі критерії: планування діяльності; виконання соціального замовлення; забезпечення умов для організації навчально-виховного процесу; забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям; забезпечення реалізації державних програм; забезпечення реалізації концепції пріоритетних напрямків виховної роботи; сприяння розвитку самоврядування в закладі; підбір та розстановка кадрів; здійснення внутрішнього контролю у забезпеченні ефективності роботи закладу; розвиток матеріально-технічної бази; дотримання вимог з охорони праці та безпеки життєдіяльності; раціональне використання фінансів. Вагомість цього фактору найбільша - 0,33. Четвертий фактор (забезпечення соціального розвитку позашкільного навчального закладу) складається з таких критеріїв: впровадження інновацій в діяльність позашкільного закладу; створення ситуації успіху для кожного працівника; співробітництво з міжнародними організаціями; забезпечення і підтримка сприятливого психологічного мікроклімату в закладі. Вагомість складає 0,14.

Керівник позашкільного навчального закладу, використовуючи кваліметричні моделі, може проаналізувати не тільки свою діяльність, а відслідкувати діяльність позашкільного навчального закладу в цілому, кожного працівника зокрема. Як бачимо, сучасні підходи до самоатестації відзначаються власними моделями самоатестації, різноманітністю технологій, що використовуються при її проведенні.

Самоатестація, яка по своїй суті є демократичною процедурою, сприяє розвитку демократичних засад управління, розширенню функцій громадських органів управління, впровадженню економічних методів стимулювання праці, розвитку творчості в колективі, впровадженню нових форм взаємодії з іншими соціальними інститутами тощо.

Самоатестація стимулює систематизацію, упорядкування всіх документів, науково-методичних матеріалів закладу, сприяє удосконаленню аналітичних вмінь, вибудовує траєкторію подальшого розвитку позашкільного закладу.

Дана проблема потребує свого подальшого дослідження, розробки орієнтовних критеріїв атестації позашкільного навчального закладу.

Література

1. Безпалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. - М.: Педагогика, 1989.
2. Єльнікова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні / Монографія. - Харків: Крок, 1999.
3. Качинська Л. Л. Педагогічне управління сучасним виховним процесом: Навчально-методичний посібник. - Рівне, 2002.
4. Наказ МОН України «Про проведення державної атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів» № 553 від 24 липня 2001 р.
5. Наказ МОН України «Про внесення змін до порядку державної атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів» 3658 від 16 серпня 2004 р. / Нормативне забезпечення атестації закладів. Системно-дидактичний комплекс. - Донецьк, 2005.
6. Теорія та технологія атестації педагогічних працівників / Під ред. М. І. Сметанського. - Вінниця, 1998.

Чміль А. І.

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ ВНЗ

У статті розкриваються концептуальні підходи до управління якістю вищої освіти і принципи якості, що закладені в міжнародних стандартах ISO 9000. На підставі розглянутих принципів запропонована модель системи управління якістю підготовки керівників ВНЗ.

In the article the conceptual approaches to quality control of a higher education and principles of qualities which were goped up in the international standards ISO 9000 are uncovered. On the basis of the reviewed principles the model of a management system of quality of a higher school is offered.

Інтеграція України в Європейський освітній простір, основною вимогою якої є забезпечення якості вищої освіти, вимагає від керівників ВНЗ нових підходів до управління закладом. Мета підготовки кваліфікованих керівників навчальних закладів - підвищення їх професійної, емоційної і управлінської компетентності, навчити широко використовувати в роботі новітні досягнення науково-технічного та інноваційного розвитку галузі, сучасні методи організації праці, технічні засоби і інформаційну техніку, використовувати економічні та маркетингові методи проведення всебічного аналізу діяльності установи й приймати оптимальні науково обґрунтовані управлінські рішення.